

Slovenski dom

Postnina plačana v gotovini

Cena Dln 1=

Štev. 20

V Ljubljani, 25. januarja 1936

Foto 1.

Krivica nad našo besedo

Zadnje predavanje profesorja Solarja o slovenskih učnih knjigah in o boju zanje, je razgalilo v dejstvih pred nami vso klavnost naših kulturno-političnih razmer. Ta dejstva govorijo več kakor besede, fraze in objokovanje. Zakon za unifikacijo našega šolstva se je rodil 1929. Šest let ga ni ulegel opaziti nihče od slovenskih politikov, ki so le tako uspešno zastopali svoje interese v Beogradu. Bili so s tem tako zaposleni, da jim slovenska kultura in slovenska beseda ni ulegla priti niti enkrat na misel. Kje — saj sta bili prav slovenska kultura in slovenska beseda edini napotji pri njihovih unifikacijskih, zedinjevalnih nesebičnih načrtih na račun millega naroda. Da ti dve nasprotji odstranijo, so seveda morali dobiti prostovoljnih pomočnikov, ezornih slovenskih vzgojnikov, ki so bili vajeni kriviti hrble pod vsemi vladami in vsemi biči že v črnozlati monarhiji. Ljudje iz kroge, ki zmeraj govorijo o iracionalnih nasiljih nad slovenskim duhom in knjigo, so po lastnem nagibu in po lastni vnemi večeli razdalje iz slovenskih čitank najlepše besede o domovini, kar jih je kdaj napisal ne le naš, marčevski evropski umetnik. Ljudje, ki jih je Cankar simbolično prebričal v »Hlapcih«, tej veliki podobi slovenskega posjega značaja »boljših« ljudi, so se nad Cankarjem v svobodni, svoji državi zadnje maščevali in ga obsodili na gredo. Ne zaradi listega dela, v katerem je udaril po njih, za to so premajhni; po vzoru vseh farizejev si mislijo, saj leti na druge; udarili so po krivoversemu Slovincu Cankarju tam, kjer je zapisal pesem iz svoje krvi. Dejanje, kakor so dejanja vseh sužnjov in najemnikov. Da ni prišlo ob takem hudem času in v najramolnejši, najramolnejši dobi slovenske zgodovine, bi ne bilo vredno niti pljunuti nanj. Toda čas je danes drugačen. Nobena grdo dejanje, nobena krivica nad tem ubogim narodom ne sme danes ostati nemišljena. Sicer se bodo naši ljudje navadili še izdajstva lastnih sinov, kakor so se morali navaditi vsega drugega hudega. Če danes od države ne moremo zahtevati in ne dobili kruha, kolikor ga potrebujemo, pa zahtevamo vsaj svojo besedo neokrnjeno, nezatirano, zahtevamo, da nam jo država kot največjo, ne le kulturno, marčevski tudi narodno politično vrednoto varuje po svoji dolžnosti tudi pred ljudmi, ki nas je sram, da so izšli iz naroda, ki je rodil Prešerna, Cankarja, Kreka in duhovne ter politične soustvaritelje Jugoslavije. — Danes nam ni treba cenzorjev, da bi varovali našo mladino pred ljubeznijo do domovine; ni nam treba blesih c. in kr. birokratov, ki je njihov narodnostni ideal in značaj paragrafovca vijuga; ni nam treba napolnjenih slovenskih duš, ki bi delale našo besedo proti državi; v naši besedi je bilo o svobodni in Jugoslaviji pisano vsaj toliko, da si je za večne čase zaslužila svoj obstanek. Tega ni treba ne nam, ne oficijelnim predstavnikom nove dobe v Jugoslaviji, ki jo oznanjajo. Njim še najmanj — saj se sami zavedajo, kako težko je jemati naše grehe, katerih so krivi njihovi neuredni predniki. Z bojem za našo besedo in naše učne knjige je prav tako — neznane sile so sprožile to opranjanje ob takem času, in s tem namenom, da kompromitirajo sedanje oficijelne predstavnike naše politike. Ljudje, ki so med Slovenci zagrešili največje

Rdeča zvezda — Daljni Vzhod

Kitajska sovjetska armada je stopila v zvezo s Sovjetsko Rusijo

Moskva, 25. jan. Rp. Po poročilih s severnega Kitajskega se tam v vsej naglici in z vso temeljitostjo organizira rdeča sovjetsko-kitajska armada, ki šteje že več stotisoč ljudi in ki je v svoji organizaciji dospela že tako daleč, da izdaja svoj lastni denar. Značilno za razpoloženje na Daljnem vzhodu in v notranji Mongoliji je, da si je ta denar priboril v kratkem na vsem ozemlju, nad katero sega vpliv kitajskih boljševikov. Rdeča armada je gospodar nad vso provinco Sinkiang, kjer je sovjetska unija že prej imela močnejši vpliv. V Sinkiangu uživa rdeča kitajska armada vso podporo, tako osebo, kakor moralno sovjetskih uradnih predstavnikov.

Moskva dobavlja hrano

Ker je v teh severnih krajih, ki so trpeli zaradi slabe letine, zlasti važno vprašanje prehrane, so prevzeli oskrbovanje te kitajske boljševiške armade ruski vojaški krogi na Daljnem vzhodu. Ta rdeča armada nima drugega namena in drugega smisla, kakor da ustavi nadaljnje prodiranje japonskih čet iz Mandžurije proti osrednji Mongoliji in proti Sibiriji. Kitajska vojska naj bi bila klin med Sovjeti in med Japonci vse dotlej, dokler ne bo sovjetska armada pripravljena za odločilni spopad. Zato morajo po sovjetskih navodilih kitajski oddelki predvsem voditi obstrukcijsko vojno proti japonskim četam. To vojno vrše z atentati na železnice, z razbijanjem cest, mostov, zahrbnimi napadi, to je na način, da se vojna lahko zavleče v nedogled. Sovjeti se boje vse hujšega japonskega pritiska na Sibirijo, ki zaradi slabih zvez z osrednjim ruskega ozemlja ni tako zavarovana, kakor bi bila sprico položaja na Daljnem vzhodu potrebna. Zato sovjetska vlada z vsemi silami pospešuje razvoj težke kovinske industrije v Sibiriji in organizira docela samostojno sibirsko armado po čisto svojevrstnih načelih.

Druga transsibirska železnica

Zaradi boljših zvez sibirske armade s središčem Rusije in zaradi lažje preskrbe s hrano in orožjem grade sovjetski inženjerji drugo transsibirsko železnico. Dela se vrše čisto tajno. Ta proga teče precej severneje od stare carske proge ter

gre preko mesta Komsomolska ob kolenu Amura. Okrog Blagovešenska sovjeti močno utrjujejo obmejno gorovje, ker predstavlja pokrajina tam s svojimi dolinami en sam prehod iz Mandžurije v Sibirijo. Japonci osredotočajo vse svoje čete v svoje prodiranje proti temu cilju. Tu bo prišlo do odločilnega spopada med Japonci in med Rusi. Po poročilih iz Moskve je sovjetska vlada začela obsežno propagando tudi med Mongoli. Odposlanstvo mongolskih rodov, ki je bilo pred nedavnim v Moskvi, je sklenilo s sovjeti pogodbo o dobavi orožja in prehrane za mongolske obmejne stražarje. Te obmejne straže niso drugega, kakor maskirane sovjetske prednje čete, ki naj poizvedujejo in preiskujejo pojave ob mongolsko-kitajski meji.

Komunistična zarota

Chile, 25. jan. Policijske oblasti so zasledile veliko komunistično zaroto, ki je imela cilj vreči vlado in oklicati komunistično republiko. Policija je aretirala 4 voditelje in jih vse izročila naglemu sodišču.

Dveminutni molk vsega imperija

Danes se ustavi vsa Anglija

Ob osmih so začeli romati desetstisoči Angležev h krsti

London, 25. jan. Rp. Danes ob 8 so začeli romati deset- in desetstisoči Angležev vseh stanov in starosti v westminstersko kapelo, da se poklonijo ostanom pokojnega kralja. Ponoči je pred krsto prebela kraljica, ob 8 pa so odprli vrata vsem in vsakomur, ki hoče iti mimo krste rajnega Jurija V. Ta defile Angležev bo trajal tri dni.

Posebne molitve

Kralj Edvard VIII. je potrdil posebne molitve, ki določa red žalnih cerkvenih svečanosti v anglikanskih cerkvenih občinah. Canterburyški nadškof je za to priliko izdal posebne obrazce molitev, ki jih bodo uporabljali po vseh cerkvah združenega cesarstva.

Dveminutni molk

Vsi angleški krogi, tako v evropski Angliji, kakor v kolonijah so se odločili, da danes proslavijo spomin pokojnega kralja z dveminutnim molkom, ki ga bodo izvajali po vsem cesarstvu. Molki se bo začel danes ob 13.30. Vse javne organizacije in zveze prosijo zlasti voznike, šoferje in lastnike prometnih sredstev, da natančno vpoštevajo ta njihov sklep, tako, da bo danes popoldne obstalo vse življenje angleškega imperija. Da se bo molk začel po vsem cesarstvu ob istem času, bodo točni čas javljale vse angleške dolgo- in kratkovalovne postaje. Začetek prve minute bo naznanil topovski strel v Hyde-parku. Strel bodo prenašale vse angleške oddajne postaje. Dveminutni molk polmilijardnega ce-

sarstva bo največja manifestacija udanosti v človeški zgodovini.

Spored pogreba

Pogreb pokojnega kralja bo v torek, 28. januarja. Začel se bo pred Westminsterhallom ob 9.45. Takoj za krsto bodo stopali kraljevi otroci in inozemski vladarji. Kraljica in vojvodinje se bodo peljale v dvorni kočiji. Krsto bodo vozili zastopniki vseh oddelkov angleške armade in mornarice. Spalir bodo prav tako tvorili vojaški oddelki in oddelki policije vse do Paddingtona, kamor bo sprevod prišel ob pol 12. Tu bodo krsto naložili na dvorni vlak.

Sarraut predstavil svojo vlado

Pariz, 24. jan. Rp. Danes ob 19 je novi ministrski predsednik prišel v Elizejsko palačo, da predstavi svojo vlado predsedniku republike Lebrunu. Vlada, katere sestavo smo objavili že včeraj, se je v končni redakciji nekoliko izpremenila. Izpadla so nekatera imena ter so na njihovo mesta prišla nova. Vlada je s tem dobila značaj izrazito radikalno-socialističnega kabineta z močno levičarsko tendenco. Torej čisto nasprotno, kakor so pričakovali v začetku, da bo vlada meščanske koncentracije, ki bo imela nalogo, da izpelje volitve.

Prva seja v nedeljo popoldne

Sarraut je izjavil, da bo prva seja vlade v nedeljo popoldne. Senatu in parlamentu se bo vlada predstavila v četrtek. Po dosedanjih računih more vlada dobiti v parlamentu večino kvečjemu 15—20 glasov.

Pariz, 24. januarja. AA. Havas poroča: Ob 13.45 so uradno sporočili, da je vlada gosp. Sarrauta sestavljena, in sicer takole:

Predsednik vlade in notranji minister Sarraut, minister brez portfelja Paul-Boncour, pravosodni minister Yvone Delbos,

zunanj minister Flaudin, finančni minister Régnier, vojni minister Maurin, mornariški minister Pietri, trgovinski minister Georges Bonnet, minister za pit Mandel, gradbeni minister Chautemps, letalski minister Déat, prosvetni minister Guérin, kmetijski minister Tellier, kolonijški minister Stern, delovni minister Frossard, minister za narodno zdravje Nicolle, minister za trgovinsko mornarico Chappedelaine, minister za pokojnine René Baisse.

Državni podtajniki v Sarrautovi vladi so:

V predsedstvu ministrskega sveta Jean Zay, v notranjem ministrstvu Beausite, v vojnem ministrstvu Jacquinet, v pravosodnem ministrstvu Bibier, v gradbenem ministrstvu Maget in za tehniški pouk Jullien.

Svet v dogodkih

Kokoši s kolero ukradene

Iz Budimpešte: Iz tukajšnjega bakteriološkega zavoda je izginilo 30 kokoši, ki so jim vcepili kolero. Kako so izginile, še niso mogli dognati. Tatvina je zbudila veliko razburjenje, ker mislijo, da so tatovi prodali kokoši, ne da bi vedeli, kakšna nevarnost grozi kupcem.

Poplave, mraz

Iz Lizbone: Po vsej Portugalski posebno pa na severu divjajo silne nevihte. Nižje ležeča predmestja v Portu in Coimabri so poplavljena.

Iz New Yorka: Danes je mraz v New Yorku znašal 20 stopinj Celzija izpod ničle. V Minnesoti je mraz dosegel že več ko 40 stopinj pod ničlo. Število smrti zaradi mraza znaša sedaj že 200. V New Yorku so začeli stavkati delavci za centralno kurjavo in veliko število hiš je sedaj brez toplote.

Ledena gora se je odtrgala

Iz Astrahana: Po vestih iz Curujeva na Kaspijskem morju se je odlomila ledena gora, na kateri je 1683 ribičev in 1480 konj. Ledena gora je zaplula na široko morje. Ribiči so v brezlični zvezi s Curujevim. Pravijo, da imajo živeža za 40 dni.

Danes dopoldne ob 10 je vozil skozi Ljubljano dvorni vlak, s katerim se je peljal Nj. Vis. knez-namestnik Pavle na pogreb pokojnega angleškega kralja Jurija V.

Naši ministri v Sloveniji

Ljubljana, 25. januarja.

Kakor smo že poročali, bo jutri v Ljubljani konferenca gospodarskih krogov, katere se bodo udeležili posebno zastopniki lesne trgovine in industrije iz vse države. Na to konferenco bo prišlo tudi več ministrov. Tako sta prispela z današnjim dopoldanskim brzovlakom, ki je imel precej zamude, v Ljubljano minister brez listnice dr. Miha Krek in minister za gozdove in rudnike Djura Jankovič. Dr. Krek bo imel jutri zjutraj ob pol 8 tudi politični shod v St. Vidu nad Ljubljano. Danes se bo vršila v Ljubljani predkonferenca, ki bo v zvezi z jutrišnjo

glavno konferenco. Na jutrišnjo glavno konferenco prideta tudi minister za telesno vzgojo ljudstva in zastopnik ministra za socialno politiko in ljudsko zdravje Dragisa Cvetkovič ter trgovinski minister dr. Vrbanič. Verjetno pa je, da bo prispel tudi gradbeni minister dr. Marko Kozulj.

Ministri bodo na gospodarski konferenci skušali s prizadetimi gospodarskimi krogi najti najprimernejše rešitev iz te gospodarske depresije, v katero je zašla posebno naša lesna trgovina in industrija. — Zborovanje bo ob 10 v veliki dvorani Trgovskega doma v Gregorčičevi ulici.

Tisti, ki jih Slovenija pod sankcijami tako težko pričakuje

Dr. Miha Krek

Dr. Djura Jankovič, minister za gozde in rudnike

Dr. Milan Vrbanič, minister za trgovino

O jutrišnjih gospodarskih konferencah v Ljubljani

Sankcije — naš grob

Mnogo so že pisali naši listi o krizi, ki je nastala zaradi izvajanja gospodarskih sankcij proti Italiji. Bada, ki je s tem nastala v naših itak že obubožanih krajih, dosega svoj vrhunec.

Dva obrata v propast — 1200 ljudi nepreskrbljenih

Poročali smo že, da sta na Gorenjskem prenehali obratovati dve največji lesno industrijski tvrdki, t. j. Dolenec in Heinrihar. Samo zaradi teh dveh tvrdk je postalo nepreskrbljenih — ako upoštevamo poleg delavcev tudi njihove rodbinske člane — okrog 1200 ljudi. Kaj pomeni to za kraje, kjer je bil zaslužek že prej reduciran na minimum in kjer se torej ne more govoriti o kakih prihrankih, o tem more biti prepričevalno poučen samo oni, ki v samih krajih gleda vso nesrečo teh ljudi. Enaka usoda, kakor bivše zaposlene tvrdke Dolenec in Heinrihar zadeva neprestano nove žrtve; tisti pa, ki so sedaj še zaposleni, s strahom hodijo na delo, ker se vsak dan lahko zgodi, da jim gospodar vrne delavsko knjižico...

V enem okraju — čez 200 žrtev

Nič drastičnejše kakor v okolici Kranja in Škofje Loke niso razmere v novomeškem okraju. Tudi prebivalstvo tega okraja je večinoma živele od lesne industrije. Čim bolj je uspevala ta industrija, tem večje blagostanje je vladalo v okraju. Pa ljudje so že skoraj pozabili, kdaj se jim je res dobro godilo. Vedno navajeni trdega dela, brez pravega razvedrila in brez vsakih pribojškov, so se v zadnjih letih morali odpovedati celo najmanjšim življenjskim potrebščinam in se omejiti le na najnujnejše. Sedaj pa prehaja se to, že itak težko

Za silo so se s tem dotokom denarja lahko preživljali tako kmetje, kakor delavci, vozniki, drvarji itd. Danes tega ni več. Vozovi, ki so prej vozili proti Škofji Loki vrhane množine lesa ter se vračali navzgor v dolino z moko in drugimi življenjskimi potrebščinami, vozijo sedaj v Škofjo Loko prazni, vračajo pa se s tem, kar dobijo pri trgovcih na up. Navadno zadošča en voznik za vso vas. Pa tudi to velja samo za »najpremožnejše« kmete. Premožen kmet pa ni tisti, ki ima še kaj denarja, da lahko plača blago, ki ga potrebuje, — takih namreč skoraj sploh ni več — marveč tisti, ki ima pri trgovcih še kaj kredita...

Žage — bodoči svinjaki

Kako hudo je udarila kriza v lesno trgovino, nam dovolj zgovorno dokazujejo žage, ki razpolagajo, ali pa služijo kvečjemu za skladišča tistega lesa, ki ga lastniki žag ne morejo več vnovčiti. In če vprašate takega »srečnega« lastnika, kaj misli z žago napraviti, ti bo mirno odvrnil, da jo bo preuredil za kakšno drugo bolj važno stvar. Ena od takih »bolj važnih stvari« je na pr. prostor za spravljane strelje. Ko bo tisti les, ki ga sedaj hrani v žagi prodal — kar pa bo dosegel le, če ga bo dal napol zastoj — in če se razmere do tedaj ne spremenijo, bo napravil iz prejšnje žage, ki je desetletja hranila njega in njegovo družino, spravljalnico za streljo ali svinjak.

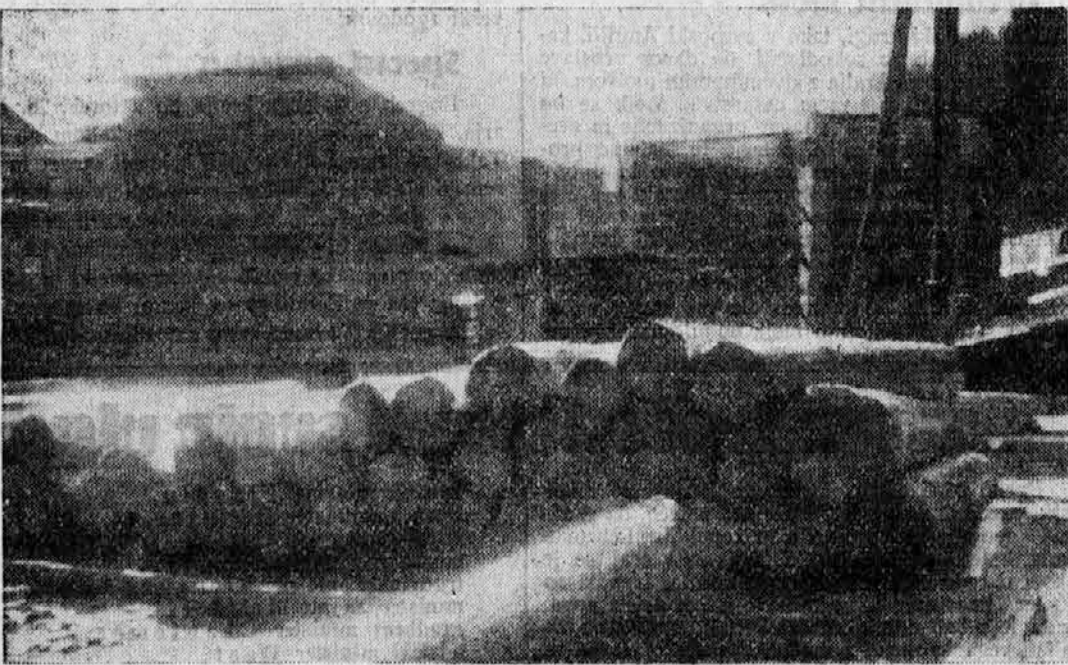
Žago je podaril

gori pod Ljubelom kmet svojemu sosedu. Imel je plačati davka okrog 300 Din. Ker denarja ni imel in ker bi tega davka z žago tudi v bodoče pri se-

Les čaka in gnije

danjih razmerah ne mogel priložiti, ker je rezal tuj les, je podaril žago svojemu sosedu, da reže ta sedaj svoj les. Za odkupnino mora ta plačati do sedanjih davek in ves oni davek, ki bo odpadel na-

Nekdaj naše bogastvo, danes naša smrt

znosno življenje, v pravo trpljenje. Obrat za obratom ustavlja delo, žage stojijo prazne in so — ako se razmere ne spremenijo — zapisane razpadanju, ljudje pa tavajo okrog brez službe. Sedaj je zaradi neprestanega omejevanja dela v lesnih obratih izgubilo zaslužek okrog 2200 ljudi, pri čemer so vračunani tudi vozniki, ki so les prevažali. Tudi tukaj je slika ista, kakor povsod, kjer vlada brezposelnost; nezadovoljstvo, ki prehaja v obup.

Črni dnevi nad Selško dolino

Poročali smo že, da je prejšnji teden prišla v Ljubljano deputacija iz Selške doline, ki je stela okrog 120 mož. V odsotnosti g. bana so izročili spomenico o obupnih razmerah v tej dolini g. podbanu dr. Majcenu. Kakor vse kaže, je ta dolina zaradi uvedbe sankcij najbolj udarjena. Zavidljiva vraga blagostanja tudi v tej dolini nikdar ni bilo. Pa že za navadne razmere, ki so vladale do približno leta 1930, je bilo potrebnih okrog 6 mil. Din, ki jih je letno prinašala v dolino lesna industrija.

Na abesinskih bojiščih nobene jasnosti

Abesinci in Italijani zmagujejo

Protislovne vesti

Addis Abeba, 25. januarja. Po poročilih iz abesinskih službenih krogov so abesinske čete po večdnevni bitki na Tembienskem višavju odbile splošno italijansko ofenzivo in s to svojo zmago zožile obroč okrog Makale. Ras Sejum, ras Kasa in ras Ajelu napadajo neprestano naprej in trgajo italijanske linije. Izza smeri od Aksuma pa stalno vzemirajo italijanske čete neradne abesinske čete, ki ovirajo reden dovoz hrane in municije.

Glavno težo vojnih operacij proti Italijanom so nosile čete cesarjeve telesne garde.

Nasprotno pa javlja maršal Badoglio v svojem 105. komunikatu, da so na Tembienu Italijani dosegli odločilno zmago.

Abesinski plen

Addis Abeba, 25. januarja. Abesinci trdijo, da so v bitkah na Tembienu imeli Italijani velikanske izgube, vrh tega pa se je abesinskim četam predalo več sto italijanskih vojakov, ki so pa po večini ne-

italijanskih narodnosti. Iz istega poročila se da razbrati, da so bile tudi abesinske izgube precej velike.

Ras Našibu — up in nada

Džibuti, 25. januarja. Radi težkega položaja, v katerega je na somalski fronti zašel ras Desta, je abesinsko vrhovno vojno poveljstvo poslalo rasa Našibuja na pomoč rasu Desti. Ras Našibu se naglo pomika v smeri proti Dolo in hoče s svojim manevrom, ki se naperjen proti desnemu krilu Grazianijeve vojske, prisiliti Grazianija, da se obrne proti njemu in s tem osvobodi pritisk vojske rasa Deste, ki naj bi ta čas porabil za reorganizacijo svoje močno demoralizirane armade. Vsa abesinska javnost, ki se raduje nad zmagami na severu, polaga vse upe na rasa Našibuja, ki je znan kot dober vojskovodja in spreten taktik in je prepričan, da mu bo tudi ta manever uspel, kakor mu je uspela spretna obramba v Hararju, radi katere je moral Graziani prenesti težišče svoje ofenzive proti padu v Dolo.

pa dam, vse, kar zaslužim. — Pa prideš k drvarju višje gori v Selško dolino in ga vprašaš, če tudi on živi ob lipovem čaju in kruhu, pa ti bo odvrnil: »Takega luksusa si ne morem več privoščiti. Najceneje pridem skozi, če si kupim za par dinarjev koruzne moke, ki jo včasih dobim kje tudi zastoj, ter si skuham žgance kar za en ali dva dni skupaj.« In pokaže ti posodo z žganci, ob katerih opravlja dan za dnem svoj težek posel.

Za gospodarskim — še moralni propad

Gospodarski propad naše vasi tira v propast družinsko življenje: oče hodi od hiše do hiše ter prime za vsako delo, s katerim lahko zasluži kak dinar. Mati, od dela in skrbi že itak vsa izmučena, ravnotako išče možnosti, da skuša preživljati sebe in svojo deco. Kdo se ugne ob takih razmerah brigati za vzgojo otrok in za doraščajočo mladino, ki zapušča šole ter se vdaja, brez nadzorstva, kakršna je, vsem tako vabljenim slučajnostim. Da pri tem mladina ne pridobiva, marveč da dobiva povsem nepravilne pojme o življenju, je popolnoma razumljivo. Tako razdirajo sedanje gospodarske razmere tudi temelje družine, t. j. osnove celice vsega našega kulturnega, socialnega in moralnega življenja...

Po moževi smrti — razveljavljen zakon

Maribor, 24. januarja.

Mariborsko okrajno sodišče je te dni s svojo razsodbo končno zaključilo zadevo, ki se je vlekla že dobrih pet let po najraznišnejših instancah in uradih, od občin pa do našega poslanstva v Berlinu, sodelovali so pa še nemški in avstrijski uradi. Vso to zmedo in vse te kupe aktov, ki skupno tehtajo gotovo več kilogramov pa ima na vesti nepridiprav Anton Kostanjevec, ki je zakrivil dvoženstvo. O Antonu Kostanjevecu in njegovi pregrehi se je sivočasno v Mariboru že pisalo in sicer o priliki razprave, ki jo je naperilo državno tožilstvo proti njemu zaradi tega, ker se je poročil drugič, dasi mu je prva žena, od katere ni bil ločen, še živeča.

Kostanjevec Josip se je rodil v občini Rogoznici pri Pljuju. Kmalu ga je pognalo v svet ter je prepotoval dober del Evrope. Preživljal se je kot delavec, ni pa znal preveč razlikovati svojega od tujega, o čemer pričča njegov pisani kazenski list. V Innsbrucku se je poročil leta 1900 z Albertino Grill ter potoval nato z ženo po Nemčiji, dokler se ni ustavil v lužiškem Budišinu na Saškem. Tu se je obema rodila hčerka Albertina. Kmalu potem, ko je prišla hčerka na svet, pa je vzela Kostanjevec noč. Pustil je ženo in hčerko kar tiho brez slovesa v Budišinu ter se podal po svetu. Po vojni so ga od nekod iz inozemstva izgnali v domovino in pojavil se je v svojem rojstnem kraju. Potem ga je zaneslo v Celje, kjer se je spoznal z Marijo Najdek, s katero je imel najprej nezakonsko hčerko Josipino, potem pa sta se poročila. Na župniščni uradu je povedal, da je še neoženjen, kar mu je vsakdo verjel. Z ženo in hčerko, kateri je izposloval, da je dobila tudi ime Kostanjevec, se je preselil v Rogoznico pri Pljuju. Bogsigavedi kako pa so ljudje doznali, da ima Kostanjevec v Nemčiji še eno ženo. Prišla je go-

vorica na ušesa oblastem, začela se je preiskava in s posredovanjem našega berlinskega poslanstva se je ugotovilo, da Kostanjeveva prva žena še živi v Budišinu v tamošnji ubožnici. Kostanjevec se je nato zagovarjal, da mu je s poročila njegova hči Albertina iz prvega zakona, da je mati umrla, kar pa se je izkazalo kot neresnično. — Kostanjevec je bil obsojen na 2 meseca strogega zapora, ki ga pa ni odsedel, ker je zbežal v Avstrijo v St. Pölten. Tam ga je zadela nenadna smrt.

Sele z njegovo smrtjo, ko bi morala biti vsa zadeva že poravnana, pa se je začel za naše oblasti pravi križev pot. Kostanjeveva vdova Marija in hčerka Josipina, ki je imela komaj 13 let, sta bili brez sredstev ter sta padli v breme domovinski občini. Ker je bil Kostanjevec pristojen v Rogoznico, bi morala ta občina za obe siroti skrbeti. Jasno pa je bilo, da je zakon, ki ga je sklenil Kostanjevec z Marijo Najdek, neveljaven, ker se je poročil, ko je še živeča njegova prva žena ter je bil zaradi dvoženstva tudi obsojen. Občina Rogoznica se je branila z vsemi kripili obeh sirot, prav tako pa tudi občina Hudinja, kamor je bila pristojna Marija Najdek pred poroko s Kostanjevecem. Obe sta predložili zadevo banki upravi v razsodo, ta pa si tudi ni mogla drugače pomagati, kakor da je vložila pri okrajnem sodišču v Mariboru tožbo za neveljavnost zakona med pokojnim Antonom Kostanjevecem in Marijo Kostanjevec, rojeno Najdek. Okrajno sodišče je pri razpravi, ki se je vršila te dni, izreklo zakon med že pokojnim možem in še živo ženo kot neveljaven. Zaradi tega bo morala Marija Kostanjevec prevzeti zopet svoje deklško ime, njena in Kostanjeveva hčerka ne bo več zakonska, temveč nezakonska in se bo imenovala po materi — na skrb pa dobi obe zopet nazaj njuna rojstna občina Hudinja.

137.000 ukradenih, trije samomori

Celje, 24. januarja.

Kriminalna statistika v zadnjem času nam dokazuje, da vedno bolj in bolj naraščajo razni zločini in prestopki in to predvsem iz koristiljubja. Rajumljivo je, da v današnjih časih gospodarske in socialne krize vedno bolj propada tudi morala, ker življenje gre svojo pot naprej in mislimo, da ne pretiravamo, če trdimo, da je veliko zločinov današnje dobe kriv v posebni meri sedanjih razvrni čas, ki je vrgel tisoče in tisoče ljudi na cesto — družba jih je zavrgla in le težko bo, če se jim bo še posrečilo, da jih bo človeštvo še katerikrat smatralo za »vredne« člane človeške družbe. Res poklenim zločincem se pridružuje dan za dnem novo število tistih, katerih je beda prisilila, da ne znajo več ločiti svoje lastnine od tuje.

V preteklem letu je bilo na področju predstojaštvaja mestne policije v Celju izvršenih 219 raznih tatvin in trpe oškodovanci v blagu škodo skupaj 173.240 Din. Od tega je bilo vlovom 21, s škodo 74.800 Din. Koles je bilo ukradenih 49 v vrednosti 34.800 Din. Škoda pri raznih drugih deliktih pa znaša 63.300 Din. Goljufij je bilo 83 in tripo oškodovanci 28.610 Din škode. Poleg teh 83 primerov so obravnavali še tri primere goljufij iz prejšnjega leta, torej skupaj 86. Krivce so izsledili v 84 primerih. Utaj je bilo 23 in znaša škoda 6496 Din.

Težkih telesnih poškodb je bilo leta 1935 11, deloma po lastni deloma po tuji krivdi. V vseh teh primerih je bila hitra pomoč uspešna. Raznih nesreč se je izvršilo 10, smrtne nezgode ne znanemu statistika nobene. Znaša sta dva primera nasilstva in so dobili oba krivca. Razbojništvo znanemu statistika 1. Nadalje imamo 4 izsiljevanja in je bila v vseh primerih policijska intervencija uspešna. Manjši prestopkov je bilo 183 in sicer spadajo sem predvsem lahke telesne poškodbe, potepuštvu, manjši tatvine itd. V 152 primerih je v tem oziru policija uspešno delovala. Samomori so bili 3, poskušanih samomorov 5.

Zaskrbljena Italija

Rim, 25. jan. Vsa italijanska javnost in časopisje se s skrbjo vprašujeta, kaj pomenja podaljšan bivanje angleškega zunanjega ministra Edena v Zenevi. Prevladuje vtisk, da Eden forsira sankcije. Italijanski listi izražajo prepričanje, da odložitve razprave o sankcijah ni prišla spontano, temveč jo je pripisati stališču Zedinjenih držav, ki se še niso jasno izrazile o petrolejskih sankcijah. Istočasno pa zbor strokovnjakov neumorno raziskuje vse možnosti razširitve sankcij na petrolej in bo svoje poročilo predložil odboru osmnajstotice, v katerem bo Anglija že v začetku prihodnjega meseca začela to vprašanje.

Amerika neutralna

Washington, 25. jan. Zunanje-politični odbor ameriškega kongresa je zavrnil predlog, po katerem naj bi se zakon o nevtralnosti razširil na italijansko-abesinski spor.

Vremenska poročila

Bistrica — Bob, jezero: 2, pooblačilo se je, mirno, snega v dolini ni.

Kranjska gora — Rateče Planica: —4, barometer pada, pooblačilo se je, mirno, na 15 cm podlagi 25 cm pršica.

Dovje-Mojstrana: jasno, v senci 10 cm pršica.

Velika Planina: —3, na stari podlagi 30 cm novega snega, nebo jasno, jugozapadni veter.

Erjavčeva koča na Vršču: —6, jasno, 70 cm suhega snega na stari podlagi.

Sv. Janez ob Boh. jezeru: —5, jasno, brez podlage 10 cm snega.

Krvavec: —4, jasno, 20 cm novega snega na stari podlagi.

Pohorski dom: —3, jasno, mirno, 25 cm pršica.

Ruška koča: —3, jasno, mirno, 30 cm pršica.

Seniorjev dom: —8, jasno, na 25 cm podlagi 30 cm pršica, smuka idealna.

Sveti Trije kralji: —3, jasno, mirno, na 30 cm podlagi 35 cm pršica, smuka izborna.

Peca: —7, jasno, mirno, na 50 cm podlagi 40 cm pršica, smuka idealna.

Letalka se ponesrečila

Iz Barcelone: Znaša angleška letalka miss Malcolm se je smrtno ponesrečila na španskem letališču v Aleksandriji. Letalka je hotela poleteti v Madrid, vendar ji je motor nekaj minut po startu odpovedal, nakar se je letalo zrušilo na zemljo in se vnelo. Letalka je zgorela z letalom vred.

Sanje nedeljskega smučarja: Zložitve smuči, ki bi jih bilo mogoče zviti v »ahrbtnik«

Ljubljana danes

Koledar

Danes, sobota, 25. januarja: Spreobrnjenje sv. Pavla.

Jutri, nedelja, 26. januarja: Sv. Polikarp.

*

Lekarne, nočno službo imajo: mr. Bakarčič, Sv. Jakoba trg 9; mr. Ramor, Miklošičeva c. 20 in mr. Gartner, Moste.

Kaj bo danes

»Filozofsko društvo« v Ljubljani bo imelo danes, dne 25. januarja 1936 ob 18 v predavalnici mineraloškega inštituta na univerzi svoje tretje predavanje. Predavala bo vseuč. doc. ga. dr. Alma Sodnik o temi: Matija Hvale. Odlomek iz zgodovine filozofije pri Slovencih. — Vabljeni člani in oni, ki se zanimajo. Vstop prost.

Razstava slik akad. slikarja Slavka Tomerlina v Jakopičevem paviljonu je odprta še v soboto in nedeljo od 9—19. Vstopnina 5 Din. Dijaki 2 Din.

Kaj bo jutri

Dvorana Rokodelskega doma, Komenskega ul. 12: Ob 20 družabni večer Društva rokodelskih mojstrov z govorom dr. Iv. Česnika.

Iz tajništva JRZ v Ljubljani. Seja banovinskega odbora JRZ, ki je bila napovedana za nedeljo, dne 26. januarja v Celju, se preloži na nedeljo, dne 9. februarja 1936 ob isti uri in z istim dnevnim redom v prostorih Ljudske posojilnice v Celju. — Vse okrajne organizacije prosimo, da opozore v svojem okraju predsednika in podpredsednika, da je seja odložena, ako bi sami prezrli to vest.

NARODNO GLEDALISCE V LJUBLJANI.

DRAMA (Začetek ob 20)

Sobota, 25. januarja: Pesem s ceste. Izven. Znižane cene od 24 Din navzdol.

Nedelja, 26. januarja ob 15: Vesela božja pot. Izven. Globoko znižane cene od 20 Din navzdol. — Ob 20: Moliere. Izven. Znižane cene od 24 Din navzdol.

OPERA (Začetek ob 20)

Sobota, 25. januarja: Poljska kri. Izven. Globoko znižane cene od 24 Din navzdol.

Nedelja, 26. januarja ob 15: Traviata. Izven. Znižane cene od 30 Din navzdol. — Ob 20: Carmen. Gostuje tenor Marij Simenc Izven.

Gostovanje Marija Simenca. Marij Simenc je gostoval prvič v letošnji sezoni v četrtek, 16. t. m. v operi Carmen ter imel izredno velik uspeh. Ponočno gostuje v tej operi v vlogi Don Josefa v nedeljo 26. t. m. Naslovno vlogo poje tudi tokrat gospa Bernot-Golobova. Escamila pa gosp. Primožič. Ker je to poslednje gostovanje gosp. Simenca, opozarjamo na nedeljsko predstavo.

*

Letna prijava motornih vozil za leto 1930. Uprava policije v Ljubljani poziva lastnike motornih vozil, ki letos še niso predložili prijave in niso plačali banovinske trošarine na pneumatiko za svoje vozilo, naj to nemudoma store, da ne bo kazni in prisilne iztirjatve, ker je prvi obrok za plačilo navedene trošarine zapadel že 15. t. m., nakar se prizadeji opozarjati. Tiskovine za prijavo vozila in poizkušne za vplačilo trošarine ter eventualna potrebna pojasnila se dbe za policijski okoliš v Ljubljani, Šubičeva ulica 5, 1. nadstropje, soba št. 2. Priznanico in izpolnjeno prijavo v dvojno je predložiti med uradnimi urami v navedeni sobi 2, vselej s prometno knjižico.

Malo resnice o Katji Delakovi

Čut za resnico in spoštovanje do naše slovenske kulture mi narekuje te vrstice.

V našem javnem življenju obstoje pojavi, o katerih smo si vsi razumniki na jasnem, kakšnega značaja so in kolikšno vrednost predstavljajo, a kljub temu doživljamo dan za dnem o prav istih pojavih dolge slavošpeve. »Kako je to mogoče?« se vprašujemo. »Saj vendar nismo slepci in tudi ne še glušci!«

Bil sem na plesnem večeru Katje Delakove, ki je vnovič potrdila preminoge v njihovem prepričanju, da se pri njej o plesni umetnosti sploh ne da govoriti. Sem toliko širokogruden, da ji priznam obvladane tehnike — to je pa tudi vse! V vseh njenih plesih ni bilo niti trohice topline, ki je n. pr. naravnost izžarevala iz plesov Pina Mlakarja in njegove soproge in nas je vse potegnila za seboj.

Nekoliko barve je imela sicer pantomina »Ko so Butalci razvili zastavo«. Toda prav ta pantomina je zelo nazorno opozorila na razliko med umetniškim plesom in med barskim plesom. V ostalem je pa to persiflaža na naše razmere, ki je kaj pomenljiva, če vemo, da je Delakova po rojstvu zidinja z Dunaja, ne pa Slovenka!

Kar je treba predvsem ugotoviti k nenavadnemu forsiranju Delakove v »Slov. Narod« in v »Jutru« (papir prenese seveda tudi največje budalosti), je tole: Vršina plesne »umetnosti« Delakove je izrazito barska. Označuje jo obrtniško izkoriščanje modernega umetniškega plesa, s čimer bi se veliki nositelji te umetnosti vse prej kot strinjali. Če bi bila plesna umetnost res taka, kot jo nam že nekaj let predstavlja, potem bi bila kaj malo vredna in bi se lahko tudi ponovilo — kar sem že večkrat slišal — da je sramota biti plesalka!

Poraja se tudi važno vprašanje: Kaj bo po za slugi udeleževanja Delakove z našo mlado generacijo in z našo slovensko plesno umetnostjo? Ali naj jo nam ustvarijo tučji? Ali se je isto godilo v slikarstvu, v glasbi, v poeziji itd.?

Ni čuda, da v takih razmerah noče Pino Mlakar nič slišati o tem, da bi ostal v domovini, in da se Meta Vidmarjeva odpravila v — Belgrad!

V skoro pravi plesni umetnosti se dela pri nas ogromna reklama. To, kar potem gledamo, je pa profanacija te umetnosti!

Se nekaj: Značilno za mentaliteto Delakove je, da hoče kot tujka predstavljati naše — nacionalne ples! In še bolj značilno je, da jo n. pr. zagrebske »Novosti« celo pozivajo, naj se jim posveti!

Tako poraznega mnenja o Delakovi nimam le jaz sam, temveč še mnogi, ki pa v obilici dnevnega dela vdano v božjo voljo prenašajo lažnjive slavošpeve, zgolj vprašujoč se, kot sem že omenil.

Slovenci, hvala Bogu, v plesni umetnosti nismo več taki nevedneži, da bi nam to umetnost moral odkrivati prvi boljši diletant, ki pride iz sveta. V plesu imamo celo tradicijo, ki jo predstavljajo imena Meta Vidmarjeva, Vavpotičeva, Wisakova, Mlakarja, videli smo plesne koncerte, ki so bili umetniški in nastope šol, ki so bili odlični in vzgojni. Delakova pa kljub vsej reklamni in kljub pomoči svojih dunajskih židovskih kolegov ni dala niti tišega minimuma k razvoju naše plesne umetnosti, ki bi ga kot ujka že iz vpljudnosti morala dati.

Anton Podbevšek

Jadranje po ledu

Olimpijske igre v radiu

V nekaj tednih, to je že v najbližji bodočnosti, bo moral nemški radio premagati veliko preizkušnjo za svojo sposobnost. Nemške oddaje postaje bodo morale sprejeti nase naloge, ki bo stavila na njihov tehnični aparat, na njihove organizacijske sposobnosti in na duševno gibčnost tehničnih voditeljev take zahteve, kakor do zdaj še nikdar in nikjer na svetu. Pri zimskih olimpijskih igrah v Ga-Pa bo šlo namreč za to, da nemški radio v najkrajšem času posreduje dogodke na teh igrah, ki jih ves svet pričakuje z napetostjo, vsem neštetim milijonom, ki bodo ob radiu čakali ne le rezultatov, marveč tudi čim izčrnejših poročil o poteku tekem in dogodkov sploh.

Radio, osma velesila

V Nemčijo se bodo tedaj ozirale oči vsega sveta in to celih štirinajst dni dolgo. Radio, osma velesila, bo prav na četrtyh zimskoolimpijskih igrah dokazal svoje poslanstvo, odnosno njegovo upravičenost in njegov pomen in vse ljudi prepričal o svoji sili in vplivu na svet, ki se vsak dan bolj jasno kaže.

Radio München je pred nedavnim v svoji oddajalnici priredil informativen sprejem za domače in tuje časnike. Sprejem je imel namen, da zastopnike tiska seznanji z organizacijo prenašanja februarjskih olimpijskih iger v Ga-Pa. Pri tem sprejemu so časniki dobili vpogled v obsežne organizacijske priprave, ki so v zvezi s to nalogo nemškega radia.

Organizacija prenosov

Prva stvar, ki bo na zunaj pokazala, da je radio stopil v službo olimpijske misli, bo sprememba vsega programa, ki se bo začela že takoj prve dni v februarju. Radio München bo ves čas zimskih olimpijskih iger moral biti pripravljen, da vsak trenutek lahko začne s prenosom najrazličnejših vesti in informacij iz Ga-Pa. Po radiu bodo dajali tudi vsa obvestila za udeležence in gledalce pri igrah. Zvočniki bodo nastavljeni po vsem Ga-Pa. Da bo delovna moč nemškega radia ob olimpijskih igrah še večja, mu bodo v pomoč priključili še Deutschlandsender, ki služi sicer povetini le oddajam na dolge valove. Vse važne dogodke pri igrah, ne le zgolj sportnega značaja, marveč tudi druge, bodo spremljala kratka informativna sporočila in pojasnila po radiu. Glasbeni program, ki bo zgolj zabavnega značaja, bo skrbel za odih in za to, da ne bo vse skupaj postalo prestrokovno in preenolično. Neposredne prenose s tekem in iz aren bodo prekinjali splošni in izčrpn dnevni pregledi vseh dogodkov v Ga-Pa. Ti pregledi bodo šli po radiu vsak večer od sedmih do osmih. To bo stalna ura, namenjena predvsem listom za drugi dan, in pa tistim poslušalcem — katerih bo pač večina na svetu — ki ne bodo mogli poslušati vseh direktnih prenosov s tekmovališč.

Vsem narodom na razpolago

Vsem narodom, ki se bodo zimskih olimpijskih iger udeležili, bo radio na razpolago v enaki me-

ri in bo dajal najvažnejša poročila njihovi domovini v njenem jeziku. Zato so zgradili novo mrežno oddajno anteno, ki je usmerjena na sedem strani neba, da bo mogoče boljše izžarevanje v glavne dele sveta in Evrope. V Ga-Pa je tako nastala nova radijska centrala, v kateri dela nepretrgoma 125 tehničnih strokovnjakov. Pet oddajnih avtomobilov je pripravljenih za direktne prenose s tekmovališč. V rezervi pa imajo še pet drugih.

Dr. Lotte Baader, nemška prvakinja v smuku trenira

če bo treba. Ti bodo sprejemali vse dogodke tudi na plošče, v jeziki vseh sodelujočih narodov, da bodo vse lahko oddajali pozneje, pa zato nič manj verno. Pripravljene so tudi vse nemške postaje na kratke valove, da bodo priskočile na pomoč, če bo treba.

Iz teh priprav je razvidno, da se bodo z olimpijskimi igrami leta 1936 Nemci skušali postaviti na vseh področjih in povsod dokazati svojo visoko tehnično in organizatorično sposobnost in napredek.

Potepuh z zlatom v žepu

Kamnik, dne 27. jan.

Zadnjič je proti večeru prišel v Kamnik v smeri od Duplice Franc Wer iz Gradca v Avstriji s svojim pajdašem, katerega je iztaknil neke med potjo. Povabil ga je, naj gre z njim v gostilno, češ, da bo že on plačal, kar bosta popila in pojedla, ker je na Duplici precej denarja priigral. Ko sta stopila v gostilno, se je Wer takoj pridružil pivcem, sedečim pri mizi, in jih začel, ko je potegnil igralne karte iz žepa, siliti, naj igrajo z njim za denar. Začeli so kockati. Ker je v tej gostilni priigral nekaj dinarjev, se je napotil s svojim pajdašem od gostilne do gostilne ter prišel nato h Kumerju na Sutni. Zopet je hotel uveljaviti svojo igro s kartami, kar pa mu je izpodletelo. Da pa ne bi odšel praznih rok iz gostilne, je izmaknil natakariči srebrn kovanec za 20 Din ter hotel zapustiti gostilno, ne da bi poravnal svoj račun. Natakariča je zahtevala, da ji vrne denar in plača, kar sta s pajdašem popila, hkratu pa mu je vzela klobuk. On pa je naglo potegnil velik žepni nož in navalil na nič hudega slutečo natakaričo, ki je prestrašena s krikom izpustila klobuk, katerega je Wer pograbil ter ušel iz gostilne, kljub ogorčenemu vpitju gostov.

Ko so obvestili policijo, se je takoj podal na

Lesena ura

»Večernjaja Moskva« pripoveduje o leseni žepni uri, ponosu zbirke deželnega muzeja v Vjaki. Nepismen rokodelc Bronikov se je lotil tega posla leta 1927 in po šestletnem napornem delu uspešno izdelal jako lepo, samo 3 cm debelo uro. Njeno ogrodje, kolesje, kazalci so iz posebno trdnega izrastka uralske breze, priljubljenega lesa ruskih pohištvenih mizarjev. Samo pero je kovinsko, in številčnica je okrašena z biserno matico. Bronikov je izdelal v celem 10 sličnih ur. Kot največja redkost so bile kmalu prodane v inozemstvo. Prvo je kupil japonski cesar. Ura, ki je ostala v Vjaki, gre popolnoma dobro in točno, dasi je najmanj sto let stara.

Film

»Himna svobode«. Novejša češkoslovaška zgodovina pozna tri velike heroje, ki so glavni tvorci češkoslov. republike. Prezidenta T. G. Masaryk in E. Beneš stojita še danes na čelu svojega naroda. Tretji, morda najboljši organizator, mož jeklene volje in plamenitega srca, je položil svoje življenje na oltar domovine, v katero se je vračal kot njen prvi vojni minister. To je Slovák general M. R. Štefánik, čigar ime vsak češkoslovaški državlján izgovarja s spoštovanjem in ljubeznijo.

Njegovo življenjsko pot, njegove boje za osvoboditev domovine nam v prekrasnih, globoko zasnovanih scenah prikazuje največji češkoslovaški narodni zvočni velefilm »Himna svobode«. Ta film je dobil prvo nagrado češkoslovaške države. Naslovno vlogo generala Štefánika igra naš Zvonimir Rogoz, ki ga vsa češkoslovaška kritika poveljuje kot edinstvenega predstavnika tega velikega heroja. Lepi slovaški jezik nam doni čisto domače na uho.

Prvo slavnostno predvajanje tega velefilma bo pod protektoratom Jugosl.-češkoslov. lige v Ljubljani v kinu »Sloga« v soboto, dne 25. jan. 1936 ob 19.15. Uvodno besedo spregovori gosp. Egon Stare, perdsednik J. C. L. Tej slavnostni predstavi bodo sledile še predstave do vključno srede, 29 t. m. ob običajnih urah in cenah.

Požar nemškega državnega zbora so filmali v Leningradu. Film je sovjetsko vlado veljal veliko, boljševiki so iz njega hoteli narediti propagandni film prve vrste. Do predvajanja delo se ni prišlo, da bi bilo o njem moči soditi po sprejemu pri občinstvu. Režiral ga je Gustav von Wangenheim, v njem je ves čas osebno nastopal tudi vodja propagandnega oddelka pri Kominterni Dimitrov, ki je pri znanem procesu v Berlinu, kakor zdaj v filmu, igral glavno vlogo. Pač redka sreča, da človek svoje glavno življenjsko dejanje igra tudi v filmu.

Italijanska umetnost v filmu. Francozi, ki v filmu razpolagajo z velikimi igralci in odličnimi režiserji, nimajo pa na tem gospodarskem področju — čudno — nobene prave trgovske organizacije, so naredili nekaj zanimivih poskusov na področju barvanega filma. Ta je bil, kakor vemo, do zdaj izključno v lasti Amerikancev. Film »Italijanska umetnost«, v katerem so Francozi posneli zadnjo razstavo italijanske umetnosti v Parizu in to po izrecni želji in dovoljenju Mussolinijevem, pomeni uspeh poskus v tem smislu. Tehnično, kar se tiče barvne reprodukcije, je film skoraj docela neoporečen, opaziti je moči le komaj zaznatno spremembo in prisiljenost v barvnih tonih. Pač pa ni v tem filmu več tistih zloglasnih mavričnih prehodov, kakor jih poznamo iz dosedanjih poskusov. V splošnem pa je treba ta poskus Francozov priznati kot velik napredek v barvnem filmu, ki bo važen zlasti za reprodukcijo in podajanje umetnostnih stvaritev in bo tako kot živ učni pripomoček služil zlasti šolam vseh vrst. Drugi film take vsebine in tudi francoskega izvora je o sloviti gotski katedrali v Chartresu.

2310 kopij Ulinih filmov so predvajali nemški kinematografi za božič in za novo leto. Na Silvestrov večer sam pa 2250. Takih števil v obtočku svojih filmov Ufa še v vsem obstanku, celo takrat, ko je bilo vse njeno delo na dosti večji umetniški višini kakor danes, ni ta vodilna nemška družba nikdar dosegla. To je znamenje, da si ljudje danes bolj kakor kdaj žepe pomeni zabave.

Kmetijsko kemično preizkuševališče

Lansko leto poleti se je mudil v Ljubljani načelnik kmetijskega ministrstva iz Belgrada Bora Milutinović, ki je prišel semkaj radi nameravane ustanovitve moderno urejenega kmetijsko-kemičnega preizkuševališča. Dosedanje razmere v preizkusni postaji so namreč neznosne in postaja radi tega ne more vršiti one naloge, ki bi jo lahko izpolnjevala sicer. Ko je načelnik Milutinović podal v kmetijskem ministrstvu svoj referat, je ministrstvo s spisom od 5. novembra 1935 izjavilo, da je pripravljeno zgraditi novo kmet.-kemično preizkuševališče ako dobi od ljubljanske občine brezplačno na razpolago primerno zemljišče v bližini carinarnice, kjer je na razpolago vzvodov, elektrika, plin in v bližini tramvajске zveze. V načrtu ministrstva pa je tudi, da se v zvezi s to postajo zgradi poznejše tudi še kmetijski muzej, ki bi pomenil za Ljubljano vsekakor važno kulturno pridobitev. Ministrstvo samo bi investiralo skozi več let letno 200.000 Din. Treba pa bi bilo, da podpre stvar tudi banovina, ker bi obsegalo področje novega preizkuševališča vso banovino.

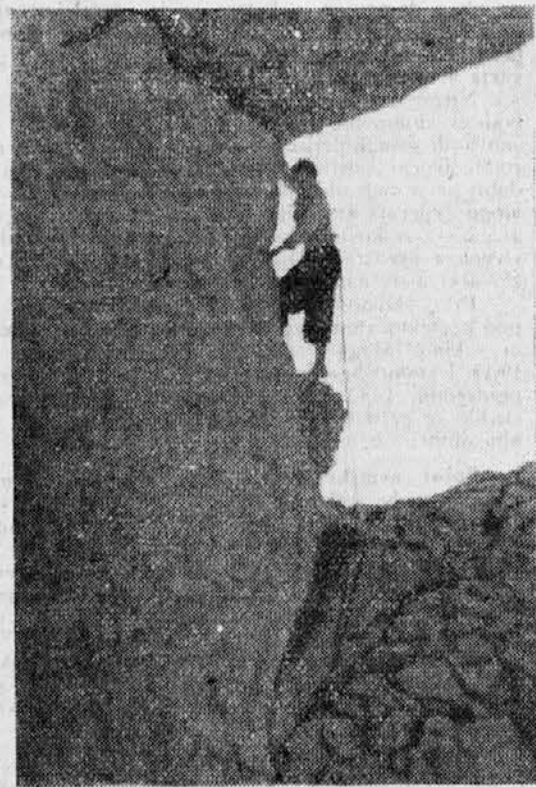
Ni treba posebej poudarjati, kake važnosti bi bilo preizkuševališče za Ljubljano; to posebno sedaj, ko je Ljubljana s priključitvijo okoljskih občin pridobila veliko število izrazitih kmetovalcev. Zelo važna pa bi bila postaja tudi radi tega, ker bi sodelovala pri preiskovanju Barja. Tam je posebno nujno ugotoviti kulturne pogoje, kar bo mogoče, čim bo Ljubljana regularna in ko bo vodostaj Barja stalno padel. V smislu izjave ministrstva bo namreč ta postaja brezplačno sodelovala pri agrobotaničnih in pedoloških preiskovanjih Barja. Na ureditvi te postaje so zainteresirani še mnogi drugi gospodarski sloji, kakor trgovci z oljem, s semeni, z vinom itd. Novi ljubljanski mestni svet bo imel kmalu priliko razpravljati o tem vprašanju in prepričani smo, da ga bo pravilno razumel.

Prizor iz filma »Dekle z Močevjac po romanu Selme Lagerlöfve

Gore s temne strani

Podobno je končal kapitan Wilson, ki je naskočil vrh sam iz višine 7000 m. Omagal je v snežnem metežu in se ni več vrnil med ljudi. Pogumni mož, ki je sam sprejel na svoja ramena neenaki boj z mogočno goro.

Pod previsom

Himalaja in njene grozote

Himalajske višine so zahtevale že nebroj človeških žrtv. Vremenski preobrat so tam naravnost usodni. Na rovaš takega preobrata je treba šteti tudi predlansko katastrofo na Nanga Parbatu, pri kateri sta izgubila svoje življenje dva izmed najboljših nemških alpinistov v ledu, Welzenbach in Allwein. Znan je bil zlasti prvi po svojih znamenitih vzponih v centralnih Alpah (severozapadna stena Dent d'Herensa, severozapadna stena Weissbachhorna itd.). Vihar je divjal teden dni, mraz je bil peklenski, zmanjkalo je hrane. Znameniti alpinist je izdihnil, preden je prišla pomoč. Ekspedicija se je morala vrniti v dolino brez lovov, brez slave. Gore so se ubranile vsiljivih ljudi, ubranile s silo, z viharjem, z mrazom, z meteži. Ob-

varovale so svoje vrhove nedotaknjene, deviske, gostoljubne samo soncu, oblakom in vetrovom; zavrnile so nevšečne mravljinke, ki razbijajo led, grebejo in lezejo brez prestanka, mravljinke, ki ne dajo nikdar in nikjer miru prej, dokler ne izvedejo stvari, ki so se je bili lotili. Toda to pot so se morali vrniti, pobiti, zdecimirani, bedni. Kaj, ali se mislite res še vrniti? Čemu upirate tako strastno svoje nemirne oči v belino naših snegov, v ostrnost naših grebenov, v odbijajočo odurnost naših sten?

Grandes Jorasses

Lansko leto (1935) je v dneh od 2.—3. julija padel eden poslednjih velikih problemov evropskih Alp, severna stena Grandes Jorasses, skoro 1500 metrov visoka stena. Preplezala sta jo Monakovčana Peters in Meier. Kdor je vedel, kaj je Rudolf Peters doživel v tej steni leto poprej, meseca avgusta, se je začudil nad nerazumljivo energijo, ki jo je pokazal ta mladi mož.

V sredini avgusta leta 1934 sta naskočila to steno Monakovčana Rudolf Peter in Rudolf Harringer, ki sta se poprej odlikovala zlasti v Karwendlu (Schüsselkarst — jugovzhodna stena) in tudi izvršila več znamenitih ledenih tur. Bila sta le dva člana v nepregledni verigi drznih naskakovalec, ki so se leta in leta brez uspeha trudili, da bi ukrotili svoje glavo in neupogljivo steno. Nešteto smrtnih žrtv je že zahtevala ta trdovratna stena. Armand Charlet, znameniti vodnik iz Chamonixa, jo je naskočil najmanj dvajsetkrat, vselej brez uspeha.

Mlada Monakovčana sta se še v mraku potikala med seraki pod steno, ob prvi zarji pa sta podjetno vstopila. Plezanje jima je šlo dobro od rok. Zmagovala sta strma granitna rebra, snežišča, kratke navpične ledene odstavke, puščala za seboj žlebove in kamine. Kamenje je brenčalo, ko je više zgoraj sonce oddajalo led. Proti večeru sta bila že 800 m visoko. Globoko pod seboj sta zagledala Armanda Charleta in njegovega tovariša, ki sta se vračala brez lovov. Drugo jutro so spet brneli v linji, karabinerji so se zapenjali, vrvi motala, napenjala in popuščala. Samotno steno je od časa do časa zmotilo kratko povelje: »Naprej!« ali »Drži!« Sonce je butalo hudournike luči na steno, sneg se je blestel, led zamolklo sijal. Poldne je utopilo gorski svet v praznično tišino. Povsod okrog so dolge rajde gora, svečane kakor vrsta v belo oblečenih nevesti, ki se drže za roke, tiho in napeto opazujele srditi, pritenjeni boj svoje sestre z dvema predznamenitima človekoma.

Noč groze

Proti večeru tega dne pa je nastopil nenaden vremenski obrat. Sive grmade oblakov so neslišno butale ob masivne zidove neukročene gore, neslišno se jo odevale megle v neprodno tenčico. Vetrovi so zadivljali. Samo 150 metrov od 1500 metrov sta

Nemška ekspedicija na Hima lajo, v kotu vodja ekspedicije

še imela pogumna plezarica do vrha. Ze sta gledala smer pred seboj, že sta videla skoro za lučaj nad seboj ostro načičkani greben vrha. Se ti-le ledni žlebovi, kratko snežišče, nato skalnat odstavček in tamle, glej, to bo pa izstopni žleb! Zmaga! Pre-rano veselje! Vreme je prekrizalo račune.

Vse se je stemnilo, vse okrog obeh samotnih ljudi strahotno naježilo in preteče nasršilo. Prirodne sile so se zarotile zoper njiju in priskočile nepremagani gori z vsem besom na pomoč.

V pol ure je padlo pol metra snega. Prodiranje je bilo v teh razmerah, po ledu s tako debelim snegom pokritem, nemogoče. Tisoč tri sto metrov od tal, sto pideset metrov pred ciljem — primorana k umiku! Edina rešitev je bil sestop. Sestopala sta v snežnem metežu. Vrvi so okrepenele, postale trde kakor debela žica, pri spuščanju so boleče razele skozi zamrle, otrdele hlače v stegna. Več dolžin vrvi sta se spustila navpično in z upiranjem ob steno, navzdol. Dobila sta prostor za bivač, kjer sta sklenila prenočiti. Harringer je zavil desno, pogledal, če bi se dalo tam dobiti morda kaj primernejšega za prenočišče.

Padec tik pred rešitvijo

Nenavezan, kakor je bil (pravkar se je bil namreč spustil do mesta, ki ga je Peters izbral za bivač), je stopil na strmo snežno vesino. Ni računal s tem, da je bil pod snegom gladek led. V hipu ga

Pajk potapljač

Maeterlinck, avtor knjig o čebelah, mravljah, termi, je po lastni izjavi zvedel pri žuželkah več o vesoljstvu kakor pri človeštvu. Njegovo zadnje delo razpravlja v pajku-potapljaču. Kakor vsi ostali pajki, živi tudi ta na kopnem. A ima to posebnost, da gre na lov samo pod vodo, na dno ribnika ali jezera. Kako more dihati pod vodo? To je enostavno, če se potopi pajk samo za trenutek pri zasledovanju svojega plena. Zavije se samo v tem primeru v prozoren mehur. A v časih traja lov več dni. Takrat se potaplja pajk v pravem potapljaškem zvonu v obliki in velikosti naravnika. Posebna duhovita naprava stalno obnavlja zrak v zvonu; pajk lahko ostane, kolikor dni hoče, na dnu jezera. Ali ni narava modrejša in popolnejša od sodobne tehnike, na katero je tako ponosen človeški razum?

Velikodušni sovražnik

Nekdanji angleški poslanec Horace Bottomly je vložil prošnjo za podporo za onemoglo v starosti nad 60 let, v znesku 10 šilingov na teden. Tako žalostno je zaključil življenje nekdanji vplivni politik, lastnik nestrpnega nacionalnega lista »Johna Bulla«. Bottomly je slovel po svoji strupenosti in naposled žrtev lastnega hudega jezika. Sir Rubin Bigland, ki ga je napadel, mu je dokazal udeležbo pri sleparskih podjetjih. Bottomly je bil obsojen na večletno ječo, ki jo je zapustil kot

spodnesto. Bliskovito je izvlekel kladivo iz žepa in brez uspeha pri padcu skušal udarjati v led, da bi se ustavil. Zaman! Izginil je za robom, pogoltnila ga je tema in strahovita brezna divje stene. Peters je ostal sam, 900 m nad vstopom v steno, sam, brez tovariša, brez opreme za noč. Tovarš, ki je padel, je imel nahrbtnik, v katerem sta bili spaln vreči! Nastopila je noč, ki ji ni hotelo biti konca. Edino telovadba ga je vzdržala pri moči in za-vesti, sicer bi bil zmrazil. Ves zasnežen se je zjutraj skopal pokonci in začel sestopati. Dan se je vlekel kakor večno. Petersu je zmanjkalo klinov, da bi vanje napeljavil vrvi za spuščanje. Z nožem je rezal od 40 m dolge vrvi in si delal zanke, ki jih je obešal okrog skalnih in ledenih zob ter se z vrvi v njih spuščal. Ponoci je prišel v vnožje stene do robne pečli. Tu je drugič prenočil. Vsi svetovni časopisi so že poročali: »Peters in Harringer sta se smrtno ponesrečila v severni steni Grandes Jorasses«. Dve ekspediciji, ki sta ju odšli iskati, sta se morali že po prvih metrih zaradi plazov umakniti iz stene. Tudi ta noč ni bila za Petersa nič boljša od prejšnje.

Drugo jutro je prestopil poč in srečala ga je ekspedicija, ki ga je šla za tretjič iskati. Heroizem, ki ga je ob tej mirni duše rečen, čudežni rešitvi, pokazal mladi Monakovčan, težko najde primera v človeški zgodovini. (Dalje.)

Himalaja, nedosegljivi raj plezalcev

U 38

23

Pustolovščine nemške podmornice v svetovni vojni

Znova smo se okrenili za sto štirideset stopinj. Tudi »Datio« smo pogodili. Medtem, ko se je ladja potapljala, sem videl, kako hiti njena posadka k topovom ob ograji. V naslednjem trenutku se je že zablikalo. Pričeli so streljati na našo kukalno cev.

Toda prepozno, dragi moji! Ze smo namerili torpedo proti »Känguruhju«. Pritisnil sem — in tretje trpelo je bilo zunaj.

Moštvo na tej ladji pa je opazilo bližajočo se nevarnost. Planili so k rešilnim čolnom in komaj so bili čolni na vodi, se je ladja že razklala in se pričela potapljati.

Naša posadka se je veselo oddahnila iz hude napetosti. Glasno so se zasmejali in Wendlandt je stopil k meni, da bi pogledal skozi kukalno cev.

Pri napadu je v podmornici samo poveljnik pri kukalni cevi — vsi drugi so slepo orodje. Razumljivo je torej, da so želeli videti, kakšen učinek smo dosegli zunaj. No, moje delo je bilo zdaj opravljeno, zato sem lahko zadovoljil radovednost tovaršev.

Medtem je nad vodo izbruhnilo pravo peklo. Z vseh utrdb okrog mesta so pričeli divje streljati. Vsako prosto mesto v vodi so obseli z granatami. »Datio« se ni popolnoma potopila. Bilo je sicer po njej, toda ena stran z ograjo je še molela iz vode in ob tej ograji so stali topovi.

Se vedno so blazno streljali na mesto, kjer so opazili našo kukalno cev — a mi smo se že davno umaknili s tega mesta in se potopili za 20 metrov. Polagoma smo zapustili pristanišče in vozili natanko skozi tisto ozino med minko zaporo, koder smo prišli; nismo si hoteli zmanjšati svojega uspeha s tem, da bi zadeli na kako mino.

Za minko zaporo pa smo se dvignili in opazovali mesto iz razdalje 7000 metrov.

Komaj pa so nas Portugalski zagledali, so pričeli spet streljati — a njihovi topovi so bili stari in nas niso dosegli.

Med popravilom »Podmornice 38« v Pulju so

montirali nanjo dva 10,5 cm topa. Topa sta stala spredaj na krovu. Velel sem prinesiti municijo in začeli smo odgovarjati izmenoma z granatami in šrapneli. Užigalnike smo pripravili tako, da so eksplodirali prav nad utrdbami. Na ta način se je usula smrtonosna železna toča nad utrdbe. Komaj pa smo streljali nekaj minut, so topovi na utrdbah obmolknil. Velel sem torej ogenj ustaviti. V naslednjem trenutku pa je nastala na levi strani utrdbe strahovita eksplozija. Nekaj velikih skal se je odkrnilo od pečine in zgrmelo v morje. Najbrže smo zadeli na kako minkojsko skladišče.

Počakali smo nekaj sekund. Nič več se ni gnilo. Funchal je padel. »Podmornica 38« je bila zmagovalka tega dneva.

Sklical sem svoje častnike na kratek bojni posvet. Preudarjali smo, bi li ne kazalo izkoristiti to zmag.

Poveljnik otoka naj bi nam v znak podaje poslal vsaj en čoln banan in podobnega blaga.

Toda kako naj stopimo v stik s poveljnikom otoka?

Svoje pičle posadke nisem smel deliti in jo en del poslati na otok. Če pa bi se s podmornico približali, bi nas mogli doseči njihovi topovi ali pa bi utegnili zadeti ob kako mino. Svoje trenutno ugodne pozicije nikakor nismo smeli zapustiti.

Skušali smo z »brezžičnim brzojavom stopiti v stik s Funchalom; toda brzojavno postaja se ni odzvala. Tedaj sem se spomnil kapitana Gotthasa. On je bil nevtralec, torej bi lahko posredoval. Vprašal sem ga, če bi bil pripravljen peljati se z našim malim čolnicem na breg, da bi izročil poveljniku Funchala naše pismo.

Gotthas je dolgo molče stal pred menoj, držal v roki svojo »čokolado«, nato pa je odgriznil velik kos, ga povaljal po ustih in končno rekel:

»Ne, kapitan, tega ne storim. Če grem iz vaše podmornice, pa naj bohi od glave do pet zavrt v norveško zastavo, mi živ krst ne bo verjel, da sem nevtralec. Potolčki me bodo kot mačko, kakor hitro stopim na suho.«

Torej ni bilo mogoče ničesar storiti. Morali smo se zadovoljiti s tem, kar smo dosegli in odpluti nazaj v smeri proti Gibraltarju.

zlomljen stavec in je moral naprositi vlado za podporo. Bigland, ki je medtem postal milijonar, je zdaj ponudil nekdanjemu sovražniku v doživljenjsko lastnino vilo v Stratfordu in en funt podpore

Farizejeva molitev.

»Zahvalim Te, o Bog, da mi tu v Ameriki nis- smo taka drhal kakor tam v Evropi. Tam samo oboroževanje, prepri — mi pa, kar poglej...«

mejo s seboj. Na tem potu se je na ta način zbralo lepo število častnikov v naši podmornici. Toda jaz sem sprejemal le take kapitane, ki so se trdovratno branili ali so se mi zdeli odporni. Bojz- ljuvce sem pustil v miru, češ, naj le še druge par- nike vodijo podmornicam v pest.

Ukazal sem prirediti zanje kuhinjo v oddelku za stroji in skušali smo jim napraviti življenje čim bolj prijetno — kolikor je to na podmornici sploh mogoče. Jaz sem občeval z njimi po angleško in se tako izpopolnjeval v angleškem jeziku. Brez vpraševanja so ti kapitani s škodoželjnostjo po- zdrazili vsakega novega tovaršja. Sočutno so si potem podajali roke: »Halo, Jonny, old friend.« Saj so se vsi poznali med seboj in so se tolažili drug drugega. Laže prenašas usodo, če vidiš, da nisi sam v isti nesreči.

Zelo so se zanimali za živila, ki smo jih do- bili z raznih ladij in naš kuhar je bil dober človek, pa jim je še posebej stregel, nekaj tudi zato, da bi se postavil pred njimi s svojo kuharsko umet- nostjo. Angleži so imeli tudi več časa kot mi in so jedli po vas dan. Zajutrek, kosilo in večerja, vse se je kar nadaljevalo eno iz drugega, šele na noč so prenehali. Bili so kot črvi, ki neprestano žro.

Neke noči smo torpedirali neki angleški parnik. Kapitan ladje je spal v svoji kajuti.

V sami nočni srajci je prišel na naš krov. Ves se je tresel in je bil prepričan, da ga bomo na mestu ustrelili. Ko pa je zaslišal krotost svojih to- varšev, se je hitro pomiril. Rekel sem mu, naj mi sestavi seznam stvari, ki jih potrebuje: perila, ob- leke, letno in zimsko suknjo, kartacio za zobo in tako dalje. Naslednje jutro mi je izročil tak se- znam in me neverjetno gledal. Potem so imeli ka- pitani priliko celo uro poslušati grmenje topov in udarce sovražnih granat. Pri takih prilikah so mo- rali ostati spodaj in le z željo na naš uspeh spre- mljati naša dejanja, kajti s podmornico je bila zdru- žena tudi njihova usoda. Kako je strmel angleški kapitan, ko je prišel naš podčastnik k njemu s se- znamom v roki, ki ga mi je zjutraj izročil in mu vse po vrsti točno odšel. Francoski parnik, ki smo ga potopili, nam je dal to zalogo.